

NIKDO NEBUDE ZAPOMENUT!

Koncentrační tábory pro politické odpůrce zakládali hitlerovští fašisté hned po uchvácení moci v Německu v roce 1933.

Jakmile se nacisté dostali k moci, začali neúprosně likvidovat své politické protivníky.

Trestnice a vězení nestačily svou kapacitou. Proto byly zakládány první koncentrační tábory, v nichž bylo možné věznit desetitisíce lidí.

Koncentrační tábory zakládala nacistická strana v Německu, aby izolovala „**nenapravitelné škůdce na německém národním těle, především funkcionáře a členy marxistických organizací**“.

Izolování a zastrážování byli i demokratičtí odpůrci hitlerovského režimu. Hitlerovský teror byl od začátku zaměřen především proti komunistům. Za šest týdnů v únoru a březnu 1933 jich nacisté zatklí na 18 tisíc. Velká část z nich byla umučena během krátké doby.

Spolu s komunisty byli věznění i další uvědomělí bojovníci proti fašismu.

Vedle politických vězňů posílali nacisté do koncentračních táborů i mnohokrát trestané kriminální zločince, které pak pověřovali různými funkcemi v táborové samosprávě, kápů, to je předáků na pracovních komandech, blokařů a podobně. Tyto kriminální živly pomáhaly esesákům terorizovat politické vězně.

Počet vězněných antifašistů v Německu rostl každým rokem. Odhaduje se, že v letech 1933 až 1939 pozatýkali hitlerovci asi milion svých odpůrců.

Nacistická agrese proti pokojným zemím Evropy začala roku 1938. Toho roku bylo obsazeno Rakousko a v říjnu po mnichovské zrádné dohodě bylo obsazeno naše pohraničí.

Mašinerie gestapácké zločinné zvůle se přenesla na území zabraného Rakouska a našeho pohraničí. Do koncentráků byli posíláni rakouští a němečtí antifašisté z našeho zabraného území.

S prvními hitlerovskými oddíly 15. března 1939 přijelo do našich zemí gestapo. Již v prvních dnech okupace byly zatčeny tisíce komunistů podle seznamů dodaných českou „protektorátní“ policií v akci nazvané „Gitter“ (Mříže).

Dne 1. září 1939 v den napadení Polska a vypuknutí války bylo z českých zemí odvezeno na dva tisíce zatčených.

V roce 1941 se počet zatčených v „protektorátu“ zvýšil o deset tisíc. V létě 1942 bylo průměrně měsíčně zatýkáno na dva tisíce osob. Počet obětí z dalších okupovaných států a dalších porobených národů se neustále zvyšoval, až dosáhl obrovských rozměrů.

Trvale platná připomenutí 80. výročí osvobození Evropy od fašismu - 2. část

Stručný přehled o nacistických koncentračních táborech

Pracovali v různých továrnách a nejvíce v těch, které vyráběly vše potřebné pro válku.

V koncentračních táborech byli hromadně vyvražďováni největší váleční zajatci.

Začátkem války rozdělila německá policie koncentrační tábory na tři stupně. Avšak utrpení, ponižování, pozvolné umírání i smrt – to vše bylo běžné v táborech všech stupňů, v nichž například tak zvaná Strafkompagnie a některá komanda byla přímo určena k fyzické likvidaci vězňů.

Jak se válka rozšiřovala i na další země, zvětšoval se počet vězňů, kteří byli v koncentračních táborech různého druhu týráni, vražděni nebo hromadně likvidováni v plynových komorách i jiných podobných zařízeních.

Asi v polovině roku 1941 byl vypracován zločinný nacistický plán na hromadnou likvidaci židů evropských zemí a přesídlení slovanských národů do východních oblastí, aby byl rozšířen prostor pro velkoněmeckou říši.

Proto byly zřizovány vyhlazovací tábory.

Byla to především Osvětim II – Březinky, velkotovárna na smrt.

Postupně byly rychle budovány vyhlazovací tábory pro hromadnou likvidaci

lidí, jako byl Majdanek u Lublina, Chelmno mezi Varšavou a Poznání, Sobibor v okolí Lublinu, Treblinka severovýchodně od Varšavy a řada dalších.

Gestapo posílalo vězně do koncentračních táborů zároveň se zvláštními rozsudky smrti, které byly vyznačeny na spisech vězňů na příklad „RU“ (Rückgabe unerwünscht – návrat nežádoucí), „N N“ (Nacht und Nebel) nebo „XYZ“ (Sonderbehandlung - speciální zacházení) – téhož významu.

Zprávy o počtech vězňů, kteří prošli koncentračními tábory jsou známy většinou přibližně. Jen u některých koncentračních táborů jsou údaje přesnější. Úplnější jsou již zprávy o počtech zemřelých nebo zavražděných.

Data o některých koncentračních táborech odkrývají zločiny hitlerovského fašismu aspoň částečně a vyjadřují množství nacistických zločinů.

Uvedme pár údajů o některých koncentračních táborech:

Buchenwald u Výmaru v Německu. Táborem prošlo 250 tisíc vězňů. Zahynulo jich 56 tisíc, z toho 959 československých státních příslušníků.

Název KT	Země	Typ KT	V používání	Počet vězňů	Počet obětí
Amersfoort	Nizozemsko	Vězeňský a tranzitní tábor	1941 – 1945	35 000	1 000
Arbeitsdorf	Německo	Pracovní tábor	1942 – 1942		min. 600
Banjica	Srbsko	Koncentrační tábor	1941 – 1944	min. 23.637	
Bardufoss	Norsko	Koncentrační tábor	1944 – ?	800	250
Bełżec	Polsko	Vyhlažovací tábor	1942 – 1943		600 000
Bergen-Belsen	Německo	Sběrné místo	1943 – 1945		70 000
Bolzano	Itálie	Tranzitní	1944 – 1945	11 116	
Bredtvet	Norsko	Koncentrační tábor		?	?
Breendonk	Belgie	Vězeňský a pracovní tábor	1940 – 1944	min. 3 532	min. 391
Breitenau	Německo	Pracovní tábor	1933 – 1945	470–8 500	
Buchenwald	Německo	Pracovní tábor	1937 – 1945	250 000	56 000
Crveni krst	Srbsko	Koncentrační tábor	1941 – 1945	30 000	
Dachau	Německo	Pracovní tábor	1933 – 1945	200 000	66 591
Falstad	Norsko	Vězeňský tábor	1941 – 1945		min. 200
Flossenbürg	Německo	Pracovní tábor	1938 – 1945	min. 100 000	30 000
Grini	Norsko	Vězeňský tábor	1941 – 1945	19 788	8
Gross-Rosen	Polsko	Pracovní; Nacht und Nebel	1940 – 1945	180 000	80 000
Herzogenbusch	Nizozemsko	Vězeňský a tranzitní tábor	1943 – 1944	31 000	750
Hinzert	Německo	Sběrné místo a podtábor	1940 – 1945	14 000	min. 302
Chelmno	Polsko	Vyhlažovací tábor	1941 – 1943		320 000
Jasenovac	Chorvatsko	Vyhlažovací tábor	1941 – 1945	85 000	700 000
Kaiserwald	Lotyšsko	Pracovní tábor	1942 – 1944	20 000	?
Kaunas	Litva	Ghetto a internační tábor	1940 – 1941	?	
Klooga	Estonsko	Pracovní tábor	1943 – 1944		2 400
Lager Sylt	Island	Pracovní tábor	1943 – 1944	1 000?	460
Landsberg	Německo	Pracovní tábor	1943 – 1945	30 000	min. 14 500
Langenstein	Německo	Buchenwald podtábor tábor	1944 – 1945	5 000	2 000
Le Vernet	Francie	Internační tábor	1939 – 1944		
Lwów	Ukrajina	Ghetto; Vyhlažovací tábor	1941 – 1943		min. 40 000
Majdanek	Polsko	Vyhlažovací tábor	1941 – 1944		1 360 000
Malchow	Německo	Pracovní a Tranzitní tábor	1943 – 1945	5 000	
Malý Trostinec	Bělorusko	Vyhlažovací tábor	1941 – 1944		65 000
Mauthausen	Rakousko	Pracovní tábor	1938 – 1945	195 000	122 000
Mittelbau-Dora	Německo	Pracovní tábor	1943 – 1945	60 000	min. 20 000
Neuengamme	Německo	Pracovní tábor	1938 – 1945	106 000	55 000
Niederhagen	Německo	Vězeňský a pracovní tábor	1941 – 1943	3 900	1 285
Oranienburg	Německo	Sběrné místo	1933 – 1934	3 000	min. 16
Osthofen	Německo	Sběrné místo	1933 – 1934		
Osvětim	Polsko	Vyhlažovací a pracovní tábor	1940 – 1945	400 000	3 500 000
Plaszów	Polsko	Pracovní tábor	1942 – 1945	min. 150 000	min. 9 000
Ravensbrück	Německo	Pracovní tábor pro ženy	1939 – 1945	150 000	min. 90 000
Risiera di San Sabba	Itálie	Policejní zadržovací tábor	1943 – 1945	25 000	5.000
Sachsenhausen	Německo	Pracovní tábor	1936 – 1945	min. 200 000	100 000
Salaspils	Lotyšsko	Pracovní tábor	1941 – 1944		101 000
Skochovice	Česko	Sběrný a tranzitní tábor	1939 – 1939	300–700	13
Sobibór	Polsko	Vyhlažovací tábor	1942 – 1943		300 000
Soldau	Polsko	Pracovní; Tranzitní tábor	1939 – 1945	30 000	13 000
Struthof	Francie	Pracovní; Nacht und Nebel	1941 – 1944	40 000	25 000
Stutthof	Polsko	Pracovní tábor	1939 – 1945	110 000	85 000
Terezín	Česko	Tranzitní tábor a ghetto	1941 – 1945	140 000	35 000
Treblinka	Polsko	Vyhlažovací tábor	1942 – 1943		870 000
Vaivara	Estonsko	Pracovní; Tranzitní tábor	1943 – 1944	?	?
Varšava	Polsko	Pracovní a vyhlazovací tábor	1943 – 1944	až 40 000	až 20 000
Westerbork	Nizozemsko	Sběrné místo	1940 – 1945	102 000	

Dachau nedaleko Mnichova. Tábořem prošlo 188 tisíc lidí. Zahynulo zde 67 tisíc vězňů, z toho 1500 Čechů. Tábor měl 139 poboček.

Nordhausen-Dora v severozápadním Německu. Od roku 1943, kdy tábor vznikl, prošlo jím více jak 32 tisíc vězňů. Z toho tisíc Čechů. Zahynulo tu 25 tisíc vězňů.

Flossenbürg v Horním Falcku, západně od Tachova. Tábořem prošlo na 100 tisíc vězňů. Zahynulo jich tu 92 tisíc, z nich 3780 českých občanů.

Gross - Rosen ve Slezsku jihozápadně od Vratislavy. Tábořem prošlo 180 tisíc vězňů. Asi polovina z nich v táboře zahynula. Tábor měl četné pobočky na zabraném území severních Čech.

Chelmno mezi Varšavou a Poznaň v Polsku. V táboře bylo zavražděno 340 tisíc vězňů, pravděpodobně i většina lidických dětí.

Majdanek v okolí Lublina v Polsku. Zde zahynulo milion 380 tisíc lidí. Z toho na 30 tisíc československých státních příslušníků.

Matthausen u Lince v Rakousku. Tábořem prošlo asi 160 tisíc vězňů. Počet mrtvých dosáhl 122 766. Z toho 7973 českých občanů.

Neuengamme u Hamburku. Prošlo jí 110 tisíc lidí. A zahynulo tu 82 tisíc vězňů. Z nichž 7 tisíc na třech válečných lodí. Nejstrašnější bylo potopení lodi Cap Arcony.

Ravensbrück, severně od Berlína u Fürstenberku v Meklenbursku. Tábořem prošlo 132 tisíc žen, z nich 92 tisíc zahynulo. V táboře bylo vězněno 182 lidických žen, z nichž 52 zemřelo. 1300 vězeňkyň bylo z českých zemí.

Sachsenhausen - 30 kilometrů severně od Berlína. Tábořem prošlo 200 tisíc vězňů z nichž 100 tisíc zahynulo. V táboře bylo zavražděno na 18 tisíc sovětských válečných zajatců.

Terezín – židovské ghetto. Prošlo jím 160 tisíc vězňů, žen i dětí. Odtud byly hromadné transporty do vyhlazovacích táborů. Přímou v ghettu zahynulo 36 tisíc vězňů. **Malá pevnost Terezín**. Zde zahynulo na dva tisíce vězňů.

Bergen-Belsen, tábor umístěn mezi Hannoverem a Brémami. Zahynulo zde 48 tisíc vězňů. Nejvíce pak od ledna do dubna 1945.

Stutthof nedaleko Gdaňska v Polsku. V táboře zahynulo 85 tisíc vězňů.

Sobibor nedaleko Lublina. Zde zemřelo na 300 tisíc vězňů.

Osvětim v Polsku (asi sto kilometrů západně od Těšína). V táboře zahynulo 3 miliony 835 tisíc mužů, žen i dětí z celé Evropy. V Osvětimi a jeho pobočkách bylo 86 tisíc československých občanů.

Jen malé procento z nich se dočkalo osvobození Rudou armádou.

Treblinka, tábor severovýchodně od Varšavy. Počet mrtvých zde přesáhl 731 tisíc.

Belžec (Belzec) jihovýchodně od města Lublin. Od konce roku 1941 sloužil jako vyhlazovací tábor pro židovské obyvatelstvo. Zavražděno zde bylo přes půl milionu lidí. Sem byly přiváženy i transporty z Terezínského ghetta.

Na územích obsazených nacistickým Německem bylo 67 koncentračních táborů s dalšími dvěma tisíci vedlejšími tábory. Dále tu bylo 9 vyhlazovacích táborů, 13 trestních táborů a 36 internačních táborů. 799 pracovních táborů bylo určeno pro válečné zajatce.

Na území ovládaném hitlerovským Německem bylo zřízeno 235 ghet pro židovské obyvatelstvo, 55 zvláštních SS táborů, 7 táborů gestapa, 26 disciplinárních táborů a 24 táborů průchodných.

Nacistickými koncentračními tábory prošlo přibližně 18 milionů lidí a z nich asi 11 milionů zahynulo.

Za dobu okupace bylo umučeno a popraveno na 360 tisíc občanů Československé republiky v různých koncentračních táborech a věznicích.

Ztráty komunistů, kteří tvořili vedoucí složku odboje byly veliké. Více než 50 tisíc členů a funkcionářů KSČ bylo vězněno v koncentračních táborech a věznicích a 25 tisíc v nich zahynulo. V tomto období byli též popraveni téměř všichni členové ilegálních výborů Komunistické strany Československa.

V koncentračních táborech však neustal boj proti nacistům. Byly tvořeny mezinárodní ilegální organizace, které morálně i hmotně posilovaly a podporovaly vězně a připravovaly je na odpor za výhodnějších podmínek.

V koncentračních táborech vznikala solidarita ve vztazích mezi vězni, kteří byli postiženi stejným osudem, ohroženi stejným nebezpečím. Byla to solidarita mezinárodní. Tvořily se tajné organizace vězňů. V čele těchto organizací stáli členové Komunistické strany Německa, kteří měli dlouholeté zkušenosti z bojů s hitlerovskými fašisty, kteří nepodlehly hrozbám ani slibům a pokračovali za ostnatými dráty v zápalu proti nacistům.

Odbojová činnost v koncentračních táborech vyžadovala nejen chladnokrevnost, odvalu, mravní sílu a uvědomělost, ale i zvláštní taktiku a postup. Koncentrační tábory dostávaly brzy mezinárodní charakter. Češi tu byli vedle Španělů prvními německými vězni. Nejpočetnější tu byli Poláci, Francouzi, občané Sovětského svazu, Norové. Byli tu i Holanďané, Belgičani, Jugoslávci, Dánové. Mezi vězni byli též Italové a Albánci.

S největšími sympatiemi byli přijímáni sovětské válečné zajatci. Příchod sovětských válečných zajatců a sovětských politických vězňů znamenal posílení podzemních vězeňských organizací a zvýšení jejich aktivity. Při navazování spojení mezi

vězni různých národů sehráli úlohu i čeští političtí vězni, zvláště komunisté, z nichž mnozí měli velké jazykové znalosti.

V mnohých velkých koncentračních táborech jako byly Sachsenhausen, Buchenwald, Mauthausen a dalších, vznikaly mezinárodní ilegální výbory. Šlo o to pomáhat kolektivu vězňů přežít nelidské podmínky táborového života a udržet jejich vůli k odporu.

Významnou roli v ilegální práci hrálo získávání informací o politické a vojenské situaci ze zahraničního zejména moskevského vysílání. Šíření těchto zpráv posilovalo vězně i psychologicky. Nesmírná odvaha a obětavost členů ilegálních organizací uchránila tisíce spoluvězňů před šikanami esesáků. Mnozí z těch, co byli odsouzeni k likvidaci, byli zachráněni záměnou za zemřelého spoluvězně. Sebevětší teror esesáků nedokázal zlomit odvalu uvědomělých antifašistů.

V některých koncentračních táborech vznikaly i tajné vojenské organizace. Takovou organizaci například vytvořili němečtí komunisté spolu se sovětskými, českými a dalšími vězni v Buchenwaldu. Podařilo se jim zmocnit se při náletu zbraní, takže osvobodili tábor ještě před příchodem Američanů a zajali 120 esesáků.

K hrdinným stránkám historie odboje patří i vzpoura vězňů v Treblince v srpnu 1943, vzpoura skupiny židovských vězňů v říjnu 1942 v Sachsenhausenu, dále v Sobiboru, kde se části vězňů podařilo při vzpouře v říjnu 1943 uprchnout.

Nezapomenutelná zůstane vzpoura sovětských zajatců v Mauthausenu, kde se začátkem února 1945 zmocnili po boji strážní věže a z tábora uprchli.

Neustálé krutosti a zločiny, jichž byly věžňové obětmi a které viděli neustále kolem sebe, vyvolaly přirozenou touhu alespoň po psychickém uvolnění. Spontánně, avšak převážně organizovaně posilovali se věžňové ve svém odporu zpěvem i hudbou pokud to bylo v podmínkách táborového života – třeba i s největším rizikem represálií, vůbec možné.

Jako projevy nezlomného odporu vznikaly v těch nejhorších podmínkách nové písně, z nichž nejproslulejší je píseň Moorsoldaten, kterou složili Wolfgang Langhove a Rudi Goguel v koncentračním táboře Borgermoor. Tato píseň pronikla brzy i za ostnaté dráty, vysílal ji v roce 1934 také moskevský rozhlas.

Kultura byla jednou z forem odporu proti fašistickému teroru a byla důležitou zbraní ilegálních táborových organizací.

V boji s fašisty se i za ostnatým drátem prokázali komunisté jako nejuvědomělejší a nesmířitelní protivníci fašismu a v mnohaleté ilegální činnosti si získávali důvěru a přirozenou autoritu u převážné většiny spoluvězňů. Díky jim a dalším neohroženým antifašistům se vytvořil i za ostnatým drátem důležitý a pro poválečný vývoj významný úsek fronty boje proti fašismu a imperialismu

Ze vzpomínek a zápisů PhDr. Jana Dědiny

NIC NEBUDE ZAPOMENUTO!